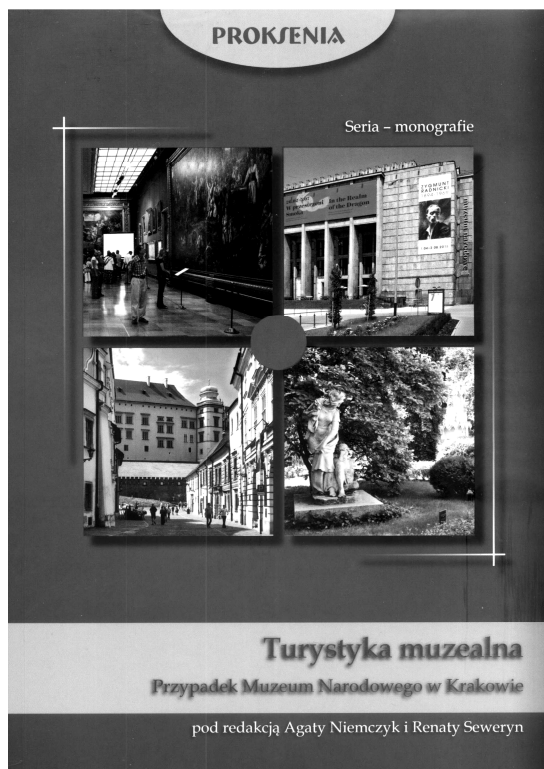

RECENZJA

„Turyzm” 2015, 25/2

TURYSTYKA MUZEALNA PRZYPADEK MUZEUM NARODOWEGO W KRAKOWIE

Pod red. AGATY NIEMCZYK
I RENATY SEWERYN

Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2015
ss. 211

Książka *Turystyka muzealna. Przypadek Muzeum Narodowego w Krakowie*, wydana w 2015 r., to praca zbiorowa pod redakcją A. Niemczyk i R. Seweryn napisana przez pracowników naukowych Katedry Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, wpisująca się w serię wydawniczą monografie turystyczne. Podejmując się napisania pracy autorzy przyjęli za główny cel poznanie zjawiska turystyki muzealnej, który postanowili zrealizować poprzez szereg zadań szczegółowych odnoszących się m.in. do muzeów krakowskich (np. analiza potencjału muzealnego Krakowa, identyfikacja roli muzeów w przyjazdach do miasta czy ustalenie marki muzeów krakowskich). Zgodnie z tytułem i wyznaczonymi celami publikacja z założenia składa się z dwóch wyraźnie różniących się części: pierwszej – wprowadzającej – mającej wymiar teoretyczny, i drugiej – empirycznej – zawierającej analizę wyników przeprowadzonych badań. Książkę tworzy siedem rozdziałów, a jako całość, wraz z bibliografią i spisami rzeczy, liczy ona 211 stron.

Część pierwszą opracowania rozpoczyna rozdział poświęcony charakterystyce turystyki kulturowej oraz turystyce muzealnej (Rozdział 1). Autorka tego rozdziału prezentuje w nim istotę turystyki kulturowej

oraz wymienia jej formy, definiuje turystykę muzealną wskazując na wzajemne relacje pomiędzy turystyką a kulturą, na jej interdyscyplinarność oraz funkcje. Ta część pracy ma charakter dyskusji prowadzonej z autorami publikacji o podobnej tematyce, ich poglądami oraz z przytaczanymi za nimi definicjami. Zdaniem autorki wydzielenie turystyki muzealnej ma czysto teoretyczny charakter, bowiem jest ona komplementarna w stosunku do innych form turystyki kulturowej i sama w sobie jest zjawiskiem interdyscyplinarnym. Ze względu na zawartość ten fragment opracowania wydaje się bardzo potrzebny w kontekście dalszych części pracy (porządkuje pojęcia, wyjaśnia relacje).

Kolejny rozdział dotyczy muzeów jako instytucji kultury XX i XXI w. (Rozdział 2). Znaczną jego część zajmują rozważania dotyczące pojęcia „muzeum”, cech tych placówek oraz elementów, które je tworzą, tj. budynek, muzealia i ekspozycja. Przedmiotem charakterystyki są także cele tworzenia muzeów i wynikające z nich funkcje tych instytucji. Rozdział kończy długa, ale niespójna lista różnych rodzajów muzeów (podawana za GUS-em) oraz placówek paramuzealnych. Mając na uwadze tytuł rozdziału odczuwa się w nim brak choćby krótkiego odniesienia do pojęcia

„kultura”, informacji o instytucjach kultury, roli Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów czy Międzynarodowej Rady Muzeów. Brakuje także informacji o dokumentach prawnych organizujących pracę muzeów, innych niż ustawa z 1996 r. (np. *Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej – 1991 r.*, statut muzeum). Zagadnienia te tematycznie wpisują się w organizację i system funkcjonowania muzeów w Polsce, dlatego wydają się w tym rozdziale potrzebne. Pewne zastrzeżenie można mieć także do podrozdziału dotyczącego zmienności w czasie celów i funkcji muzeów. W treści bardzo ogólnie zarysowano zmiany, ponadto nie zostały one odniesione do konkretnych okresów historycznych, a historia muzeów pomiędzy XVIII i XX w. została pominięta milczeniem.

Oferta turystyczna muzeów wczoraj i dziś to tematyka następnego rozdziału (Rozdział 3), w którym wiele miejsca poświęcono teorii produktu turystycznego, w tym produktu muzeum, krótko scharakteryzowano wybrane muzea świata (wybór trochę kontrowersyjny, przyjęty za Portal Travelin.pl), a także ogólnie opisano muzea w Polsce. Zakończenie tej części pracy stanowi opis aktualnych tendencji i trendów w zakresie muzealnictwa. Rozdział niesie w sobie duży walor poznawczy, zawiera wiele aktualnych informacji oraz przykładów z Polski i świata, ale jednocześnie jest zbyt wielowątkowy i nieuporządkowany. Niektóre treści dość luźno wiążą się terminem „oferta” (np. podział muzeów ze względu na sposób tworzenia; zresztą była o nich mowa w rozdziale wcześniejszym), innych zagadnień brakuje (np. w ramach działalności muzeów – brak informacji o lekcjach, warsztatach, wydarzeniach). Ponadto zawartość rozdziału dotyczy głównie stanu obecnego, odniesienia do „wczoraj” są mocno ograniczone, nie ma też nawiązania do tego, co zdarzyło się pomiędzy „wczoraj” a „dzisiaj”.

Ostatni rozdział pierwszej części pracy (Rozdział 4) poświęcony został muzeom krakowskim jako atrakcji turystycznej. Po krótkim wprowadzeniu teoretycznym przedstawiono w nim tabelaryczne zestawienie muzeów według rodzaju zbiorów, a następnie hasłowo opisano oddziały Muzeum Narodowego w Krakowie oraz Zamek Królewski na Wawelu. W końcowym podrozdziale zaprezentowano strukturę ruchu turystycznego w Krakowie ze względu na motyw przyjazdu do miasta (ok. 40% wskazało zwiedzanie). Biorąc pod uwagę zawartość tej części oraz źródło danych (analiza badań ankietowych) wydaje się, że to ostatnie zagadnienie niezbyt fortunnie znalazło się w ostatnim rozdziale części ogólnej (raczej powinno rozpoczynać część badawczą). W tak rozplanowanym układzie niestety nie wystarczyło miejsca na całościową charakte-

rystykę potencjału muzeów Krakowa, co stanowiło jeden z celów pracy. Z przedstawionej treści nie wynika np. co jest wspólnym atutem muzeów Krakowa, a co specyfiką poszczególnych placówek. Nie ma także odniesienia do innych miast w Polsce, w związku z tym brakuje potwierdzenia, że w zakresie muzeów jest to miasto szczególne.

Kończąc opis pierwszej części opracowania należy wspomnieć, że powstało ono na podstawie obszernej literatury i innych materiałów źródłowych, o czym świadczą liczne powołania i imponująca bibliografia na końcu pracy. Zaprezentowany tekst jest kompilacją wiedzy z różnych dyscyplin nauki, co niewątpliwie stanowi o jego znaczeniu.

Odmienny charakter ma druga część publikacji, którą traktować należy jako szczegółowe studium przypadku oparte na przeprowadzonych w 2014 r. badaniach ankietowych (sondaż diagnostyczny). Objęto nimi respondentów odwiedzających miasto i oddziały Muzeum Narodowego w Krakowie – ogółem 605 osób. Metodologię badań przedstawiono w osobnym rozdziale pracy (Rozdział 5), w którym oprócz celu, przedmiotu i zakresu badań scharakteryzowano zbiorowość pod kątem jej cech demograficzno-społecznych (wcześniej zadbano o proporcjonalność i reprezentatywność próby), a na tej podstawie określono profil badanego. Ankietowanym zadano pytania dotyczące pobytu w Krakowie, oceny oferty muzealnej miasta oraz pytania z metryczki. Szkoda, że dla pełnej wiedzy na ten temat nie dołączono wzoru ankiety jako załącznika pracy. Dzięki niemu czytelnik mógłby dowiedzieć się więcej o sposobie formowania pytań czy możliwości odpowiedzi. Mając na uwadze otrzymane wyniki zastanawiają także następujące kwestie – dlaczego w badaniach brały udział osoby nieletnie oraz jaki był odsetek osób zwiedzających w zorganizowanych grupach? Niestety, w opisie metodyki badań nie ma na ten temat informacji.

Właściwe wyniki badań zestawiono w dwóch kolejnych rozdziałach (Rozdziały 6 i 7) „Zachowania konsumenckie” (m.in. czynniki przyciągające do Krakowa, długość i częstotliwość pobytów, osoby towarzyszące w podróży) oraz „Rozpoznawalność i atrakcyjność Muzeum Narodowego w Krakowie” (m.in. wiedza o muzeach, źródła informacji, mocne i słabe strony muzeów). W obu przypadkach struktura i podział treści jest podobny. Dominują w nich opracowania graficzne – tabele i rysunki – obrazujące otrzymane wyniki oraz wskazania co do zależności od odpowiedzi od cech demograficzno-społecznych (Test chi-kwadrat określający poziom istotności). Trochę na niekorzyść wypada ograniczenie komentarza wyjaśniającego otrzymane rezultaty. W efekcie zaprezentowana treść momentami przytłacza, a czytający koncentruje uwagę głównie na liczbach i wartościach pro-

centowych. Zdecydowanie lepszy i ciekawszy pod tym względem jest rozdział 7, w którym pojawiają się próby tłumaczenia wyników poprzez powoływanie się na literaturę czy ogólne prawidłowości. Poza tym autorzy tego rozdziału pokazali nieco szersze tło, odnosząc się do innych muzeów Krakowa, choć nie skomentowali, z czego wynikają mocne i słabe strony oddziałów Muzeum Narodowego. Główna uwaga do drugiej części pracy dotyczy także strony edytorskiej. Małe zróżnicowanie kolorów i słaba jakość rysunków wpływa na zły ich odbiór.

Oceniając publikację jako całość należy docenić zarówno jej teoretyczny, jak i praktyczny wymiar. Autorom opracowania udało się zwrócić uwagę na wiele szczegółowych zagadnień w ramach turystyki muzealnej, a także pokazać kim jest, jakie ma oczekiwania i jak zachowuje się jej uczestnik. Wydaje się, że prze-

prowadzone dla Krakowa (w którym znajduje się najstarsze muzeum narodowe w Polsce) badania powinny zainspirować inne ośrodki akademickie do podjęcia próby weryfikacji i dopisania dalszego ciągu tych rozważań, np. przy wykorzystaniu innych muzeów narodowych w naszym kraju. Planując takie działania należy jednak precyzyjnie wyznaczyć zakres treści poszczególnych części publikacji (tak, by treści nie powielaly się a uzupełniały) i zadbać o jednolitą jej redakcję, aby nie sprawiała ona wrażenia zbioru artykułów na określony temat, lecz jednorodnej i przemyślanej całości.

Bez względu na przedstawione powyżej uwagi o różnym charakterze książka warta jest polecenia jako podstawa do dyskusji na temat turystyki kulturowej i muzealnej, ale także jako materiał źródłowy.

Beata Krakowiak

Uniwersytet Łódzki

Instytut Geografii Miast i Turyzmu